

Veselības ministrija

Brīvības iela 72, Rīga, LV-1011, tālr. 67876000, fakss 67876002, e-pasts vm@vm.gov.lv, www.vm.gov.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. 01-18.1/4901
Uz 08.10.2019 Nr. 1.2-4/45

Pārresoru koordinācijas centram

*Par Latvijas Nacionālā attīstības
plāna 2021. - 2027. gadam pirmo
redakciju*

Veselības ministrija ir saņēmusi Pārresoru koordinācijas centra 2019. gada 8. oktobra vēstuli Nr. 1.2-4/45 par Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021. - 2027. gadam (turpmāk – NAP2027) pirmo redakciju, un atbilstoši vēstulē minētajam, sniedz priekšlikumus/precizējumus par minēto dokumentu, norādot atsauci uz konkrēto NAP2027 teksta rindkopas numuru:

1. NAP2027 uzdevumi ir sasaistīti ar konkrētiem mērķa indikatoriem. Uzskatām, ka šādu pieeju nevajadzētu izmantot, ņemot vērā, ka mērķa indikatori ir politikas līmeņa indikatori, un ne visos gadījumos tos būtu korekti sasaistīt ar konkrētu uzdevumu. Piemēram, uzdevumam 85. rindkopā “Uzlabojot psiholoģisko un emocionālo veselību, seksuālās un reproduktīvās veselības stiprināšana sabiedrībā un infekciju slimību izplatības risku mazināšana” piesaistītais mērķa indikators “Zīdaiņu mirstība” nav atbilstošs uzdevuma ietekmes izvērtēšanai, jo zīdaiņu mirstību ietekmē arī tādi faktori, kā veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un kvalitāte, vecāku zināšanu līmenis un bērna aprūpes prasmes. Vēršam uzmanību, ka zīdaiņu mirstības struktūrā visbiežākie ir noteikti perinatālā perioda stāvokļi, tad seko iedzimtas anomālijas un salīdzinoši augstā pozīcijā ir ievainojumi, saindēšanās un citas ārējas iedarbes sekas. Savukārt analizējot nāves blakuscēloņus, būtiska nozīme ir mātes patoloģijas un grūtniecības un dzemdību komplikāciju ietekmei uz augli un ar jaundzimušo saistītiem cēloņiem, līdz ar to zīdaiņu mirstību ietekmēs gan veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, gan arī mātes veselība, dzīvesveida paradumi, izglītība un sociāli ekonomiskais stāvoklis, gan arī vecāku atbildīga attieksme pret savu un bērna veselību grūtniecības laikā un pēc bērna dzimšanas. Līdzīgi arī 81. rindkopā

*Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

minētajam uzdevumam “Psihiskās un emocionālās veselības stiprināšana sabiedrībā, īstenojot uz mērķa grupām orientētus profilakses pasākumus un intervenci (..)” piesaistīts mērķa indikators “Apmierinātība ar dzīvi”, kas pēc būtības ir NAP2027 stratēģiskā mērķa indikators, jo apmierinātību ar dzīvi nosaka apmierinātība ar dažādām dzīves sfērām – sadzīves apstākļiem, profesionālo sfēru, veselību aprūpi, sociālās aizsardzības sistēmu, finanšu situāciju, kā arī personīgās dzīves pozīcijas uztveri kontekstā ar kultūras un vērtību sistēmu. Profilakses un intervences pasākumu ietekme uz minētā mērķa indikatora izmaiņām varētu būt neliela salīdzinot ar pārējo faktoru ietekmi. Tāpat 82. rindkopā minētajam uzdevumam “Atbalsts vecāku prasmju pilnveidošanai, uzlabojot bērnu psiholoģisko un emocionālo labklājību un mazinot psihiskās veselības un mācīšanās traucējumu veidošanās riskus nākotnē” piesaistīto mērķa indikatoru “Psihisko traucējumu izplatība nepilngadīgo vidū” **tāpat kā zīdaiņu mirstību ietekmē dažādi faktori** - gan vecāku dzīvesveids, veselības stāvoklis, gan veselības aprūpe, un kaut kādā mērā arī vecāku prasmes. Ņemot to vērā, lūdzam:

- 1) indikatoru “Apmierinātība ar dzīvi” izvirzīt kā vienu no NAP2027 stratēģiskajiem mērķiem;
- 2) nesaistīt NAP2027 uzdevumus ar konkrētu/-iem mērķa indikatoru/-iem. Vēršam uzmanību, ka nozaru attīstības plānošanas dokumentos NAP2027 uzdevumi tiks izvērsti plašāk, kā arī tiks nodefinēti jau specifiskāki politikas mērķi un sasniedzamie rādītāji.

Lūdzam veikt šādas izmaiņas attiecībā uz NAP2027 progresa rādītājiem:

2. 57. rindkopā lūdzam precizēt progresa rādītāju “*Tiešmaksājumi veselības aprūpē (no kopējiem veselības izdevumiem)*”, norādot bāzes gadu – “**2017. gads**”, bāzes gada vērtību – “**42,7**”, mērķa vērtību 2024 – “**35-43**”, mērķa vērtību 2027 – “**25-42**”, datu avotu – “**OECD**”;
3. 75. rindkopā progresa rādītājiem “Zīdaiņu mirstība uz 1 000 dzīvi dzimušo” un “Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem uz 100 000 iedzīvotāju” saīsinājuma “**CSP**” vietā lūdzam norādīt “**SPKC**”;
4. 79. rindkopā lūdzam precizēt progresa rādītāju “*Pēdējā gada laikā pārmērīgi alkoholu lietojušo īpatsvars darbspējas (15-64) vecumā*”, norādot bāzes gadu – “**2018**”, bāzes gada vērtību – “**40,0**”, mērķa vērtību 2024 – “**39-40**”, mērķa vērtību 2027 – “**37,5-39**” datu avotu – “**OECD**”;
5. 80. rindkopā lūdzam precizēt progresa rādītāju “*Ikdienas smēķēšanas paraduma izplatība cilvēkiem darbspējas (15-64) vecumā*”, norādot bāzes gadu – “**2018**”, bāzes gada vērtību – “**26,2**”, mērķa vērtību 2024 – “**25-26**”, mērķa vērtību 2027 – “**24,5-25**” datu avotu – “**SPKC**”;
6. 359. rindkopā progresa rādītāju precizēt šādā redakcijā “**15 – 74 gadus vecu iedzīvotāju īpatsvars ar pietiekamu fizisko aktivitāti vismaz 4 reizes nedēļā**”, mērķa vērtību “**11,5**” aizstāt ar “**10,5**”, Mērķa vērtība 2027* “**14**” aizstāt ar “**12**”;

7. Rīcības virzienu “Psiholoģiskā un emocionālā labklājība” lūdzam papildināt ar šādiem progresā rādītājiem:
- 1) **“Skolēni (11, 13, 15 g.v.), kuri cietuši no skolasbiedru ņirgāšanās (%)”**, norādot bāzes gadu – **“2018”**, bāzes gada vērtību – **“22,3”**, mērķa vērtību 2024 – **“21-22”**, mērķa vērtību 2027 – **“21-20”**, datu avotu – **“SPKC”**, ņemot vērā, ka ņirgāšanās un tās izraisītie psihiskie traucējumi bērna un pusaudža vecumposmā palielina depresijas risku pieaugušā vecumā, līdz ar to vecāku, skolas personāla un vienaudžu informētībai, izpratnei un zināšanām par ņirgāšanos un tās izraisītajām negatīvajām sekām, kā arī to, kā sevi un citus pasargāt no ņirgāšanās, ir noteicošā loma ņirgāšanās problēmas mazināšanā, kas ir būtiski psihiskās un emocionālās veselības stiprināšanai sabiedrībā. Šāds mērķa indikators būtu atbilstošs informācijas par veikto pasākumu ietekmi izvērtēšanai.
 - 2) **“Mirstība no pašnāvībām uz 100 000 iedzīvotāju (X60-X84)”**, norādot bāzes gadu – **“2018”**, bāzes gada vērtību – **“15,5”**, mērķa vērtību 2024 – **“15,0-15,5”**, mērķa vērtību 2027 – **“14,8-15,2”** datu avotu – **“SPKC”**.

Papildus lūdzam veikt šādus precizējumus:

8. 20. rindkopā lūdzam precizēt otro teikumu šādā redakcijā: *“Iedzīvotāji iegulda savas veselības veicināšanā un slimību profilaksē ar veselīgu uzturu un aktīvu dzīvesveidu, atbildīgi sabalansējot darba un brīvo laiku, apzinīgi parūpējoties gan par sevi, gan saviem tuvākajiem.”* Vienlaikus lūdzam precizēt nākamo teikumu šādā redakcijā: *“Savukārt motivētas un atbilstoši atalgotas ārstniecības un ārstniecības atbalsta personas spēj laikus sniegt rekomendācijas veselīga dzīvesveida ievērošanai ikdienā, nodrošināt mūsdienīgu slimību profilaksi, diagnostiku, ārstēšanu, rehabilitāciju un pacientu aprūpi.”* ņemot vērā, ka ārstniecības personas nodrošina arī slimību profilaksi un pacientu aprūpi, piemēram, paliatīvo aprūpi, kas ir ārstniecības procesa komponentes.
9. 22. rindkopā lūdzam precizēt teikumu šādā redakcijā: *“Latvijas izglītības sistēma visos līmeņos ne tikai atbilst mūsdienu prasībām, bet ir atvērta arī nākotnei, sagatavojot kritiski domājošus, emocionāli inteligentus un savā arodā prasmīgus speciālistus”;*
10. 47. rindkopā lūdzam precizēt teikumu šādā redakcijā: *“Tendences pasaulē rāda, ka izturēt ekonomikas un valstu konkurences spriedzi un transformēt to ilgtspējīgā izaugsmē var tās valstis, kurās vairums cilvēku jūtas labi – kur cilvēkus vieno līdzīgas vērtības, izpratne par lietu kārtību pasaulē, kur spēcīgākie sabiedrības locekļi gādā par vājākajiem, kur ir nodrošināti optimāli dzīves apstākļi un iespējas, cilvēki ir veseli, rūpējas par savu veselību, ir prasmīgi veselības risku novēršanā, spēj uzturēt savu psiholoģisko un emocionālo veselību, salāgot ģimenes un darba dzīvi,*

- baudīt norises kultūrā un droši zināt, ka smagāku satricinājumu gadījumā viņam tiks sniegts atbalsts.”;*
11. 47. rindkopā vārdus *“psiholoģiskās un emocionālās labklājības”* aicinām aizstāt ar vārdiem *“psihiskās un emocionālās labbūtības”*. Attiecīgi lūdzam precizēt rīcības virziena nosaukumu un rīcības virziena mērķi 69. rindkopā;
 12. 48. rindkopā lūdzam precizēt teikumu attiecībā uz aktīvas novecošanās pieeju: *“Tā atbalsta senioru līdzdalību darba tirgū, sabalansējot to ar rūpēm par mājsaimniecību, tuvinieku aprūpi, līdzdalību kopienas dzīvē, brīvprātīgo darbu, vaļaspriekiem, fiziskām aktivitātēm, veselīgu uzturu, kā arī savlaicīgām rūpēm par savu veselību.”* Papildus šo rindkopu pēc teikuma *“Vienlaikus ir jālauž stereotipi (..)”* lūdzam papildināt ar teikumu *“Viens no labākajiem veidiem, kā uzlabot un veicināt veselību sabiedrībā, tai skaitā senioriem, ir veselīga dzīvesveida popularizēšana.”;*
 13. 53. rindkopā lūdzam precizēt teikumu šādā redakcijā: *“Tas panākams, piemēram, nodrošinot ārstniecības un ārstniecības atbalsta personu tālākizglītību, izstrādājot un aktualizējot klīniskos ceļus, kas atspoguļo katra individuālā pacienta ārstēšanai optimālo ceļu veselības aprūpes sistēmā no pirmajām aizdomām par slimību līdz savlaicīgai tās diagnosticēšanai, ārstēšanai un rehabilitācijai, kā arī veicot pacientu konsultēšanu par veselīga dzīvesveida nozīmi slimību profilaksē.”* Nākamo teikumu lūdzam precizēt šādā redakcijā: *“Ārstniecības kvalitāte un rezultāti uzlabojami, ieviešot mūsdienīgas medicīnas tehnoloģijas vadošajās slimnīcās ambulatoro un stacionāro pakalpojumu vajadzībām, gādājot par efektīvu medikamentu pieejamību, pilnveidojot ārstniecības iestāžu vadības sistēmas un organizatoros pasākumus kvalitātvieniem veselības aprūpes pakalpojumiem, tai skaitā pilnveidojot antimikrobiālās rezistences ierobežošanas pasākumus, uzlabojot veselības aprūpes procesu organizāciju un pacienta virzību starp dažādiem aprūpes līmeņiem, kā arī stiprinot veselības aprūpes sistēmas pārvaldības spēju analizēt uzkrātos veselības datus un izmantot tos sistēmas izmaksu efektivitātes un kvalitātes kāpināšanai.”;*
 14. 54. rindkopā precizēt teikumu šādā redakcijā: *“Ņemot vērā, ka pieaug cilvēku skaits ar vienu vai vairākām hroniskām slimībām, nepieciešams īstenot veselības veicināšanas un profilakses pasākumus, kā arī izstrādāt jaunus uz pacientu vērstus integrētus veselības un sociālās aprūpes pakalpojumu modeļus, jo īpaši pacientiem ar psihiskām slimībām un uzvedības traucējumiem, nedziedināmi un citām mērķa grupām, kuru kvalitatīvas aprūpes nodrošināšanai nepieciešama starpnozaru sadarbība.”;*
 15. 58. rindkopā mērķa indikatoru precizēt šādā redakcijā *“Pacientu apmierinātība ar veselības aprūpes pakalpojumiem”;*
 16. 72. rindkopā otro teikumu precizēt šādā redakcijā: *“(..) lai nodrošinātu tautsaimniecības efektivitāti un ražību, valsts pienākums ir mazināt*

- veselību ietekmējošo riska faktoru izplatību sabiedrībā, ievērot principu – veselība visās politikās un veicināt veselībpratību visa mūža garumā.”;*
17. 224. rindkopā rīcības virziena uzdevumu lūdzam papildināt šādā redakcijā: *“Kvalitatīvu, tai skaitā veselību veicinošu un drošu (..)”;*
18. 260. rindkopā lūdzam papildināt otro teikumu šādā redakcijā: *“Savukārt zaļo zonu, gājēju ielu un veloceliņu pārklājuma pieaugums pilsētvidē vairo vides kvalitātes pievilcīgumu, fizisko aktivitāšu palielināšanos iedzīvotāju vidū, jo īpaši ģimenēm ar bērniem un senioriem”;*
19. Lūdzam aiz 265. rindkopas iekļaut jaunu rindkopu šādā redakcijā: *“Ar katru gadu aizvien aktuālāka problēma visas pasaules mērogā kļūst antimikrobiālā rezistence. Ņemot vērā to, ka infekcijas slimības tiek pārnestas no dzīvniekiem uz cilvēkiem gan ar pārtiku, gan arī vidi, antimikrobiālās rezistences apkarošana ir starpsektoru jautājums, ieviešot “Vienas veselības” principu. Tādēļ antimikrobiālās rezistences politikas ieviešanai ir nepieciešams veicināt koordinētu starpsektoru un institūciju sadarbību.”;*
20. 277. rindkopā, kā līdzatbildīgo institūciju papildus lūdzam norādīt Veselības ministriju, jo pie šī rīcības virziena uzdevuma norādīts apakšuzdevums “c) ietver dzeramā ūdens un peldvietu ūdens kvalitātes uzraudzības paplašināšanu”;
21. Rīcības virzienu “Daba un Vide” lūdzam papildināt ar jaunu rīcības virziena uzdevumu šādā redakcijā: *“Nodrošināt koordinētu starpsektorālo sadarbību antimikrobiālās rezistences attīstības un izplatības ierobežošanai”* atbildīgās institūcijas norādot *“VARAM, VM, ZM”*, finanšu resursu avotu norādot *“VB”*;
22. 357. rindkopā pirmo teikumu precizēt šādā redakcijā *“Fiziskās aktivitātes ir viens no sabiedrības veselības priekšnoteikumiem, ar tām regulāri jānodarbojas jau no bērnības un jāturpina visa mūža garumā”;* 357. rindkopā 3. teikumu precizēt šādā redakcijā: *“Diemžēl Slimību profilakses un kontroles centra 2013./2014. mācību gadā veiktā Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījumu dati liecina, ka pietiekama fiziskā aktivitāte kopumā ir tikai 18,5% skolēnu.”*
23. 89. lpp. sadaļā “Administratīvā dimensija” papildināt teikumu *“kopīgu projektu realizēšana (pakalpojumu pieejamībai un mobilitātei, sadarbojoties sabiedriskā transporta tīklu nodrošināšanā un alternatīvu mobilitātes modeļu ieviešanā; uzņēmējdarbībai nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšanā; sociālo un veselības pakalpojumu nodrošināšanā; komunālo pakalpojumu (siltumapgāde, aukstumapgāde, ūdenssaimniecība, atkritumu apsaimniekošana utt.) nodrošināšanā), kā arī šādā redakcijā vārdus “sociālo un veselības pakalpojumu sniegšanai” precizēt 449. rindkopu;*
24. 451. rindkopā lūdzam papildināt teikumu *“(..) kvalitatīvas, tai skaitā veselību veicinošas un drošas dzīves vides veidošanā.”;*

25. Pielikumā “NAP2027 prioritāšu pamatojuma avoti” 4. punktā vārdu “garīgo” aizstāt ar vārdu “**psihisko**”; 6. punktā precizēt teikumu “*Mirstība no sirds un asinsvadu slimībām, tai skaitā insulta, liecina, ka ir grūtības ar ārstēšanas nodrošināšanu, jo Latvijā ir viens no augstākajiem 30 dienu mirstības rādītājiem pēc uzņemšanas slimnīcā **akūtā miokarda infarkta un insulta gadījumos**; 7. punktā “**Nepietiekamas veselībasprātības, profilakses un diagnostikas dēļ** nereti vēzis tiek diagnosticēts vēlīnās stadijās.”.*

Valsts sekretāre

(paraksts*)

Daina Mūrmane - Umbraško

Kristīne Šica 67876171
kristine.sica@vm.gov.lv